

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Кабінет Міністрів України

Про надання пропозицій

На виконання пункту 2 доручення Прем'єр-міністра України В. Григорія Григорієва від 29 вересня 2016 року № 35371/0/1-16 до протоколу наради під головуванням Прем'єр-міністра України від 26 вересня 2016 року про реформування наукової сфери, розвиток академічної науки, яким МОН разом з Мінфіном, Мінекономрозвитку, іншими заинтересованими центральними органами виконавчої влади, Національною академією наук і національними галузевими академіями наук визначено завдання підготувати пропозиції щодо оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки разом з оперативним планом її реформування, МОН повідомляє.

Міністерство разом з НАН України, національними галузевими академіями наук, радою проректорів з наукової роботи вищих навчальних закладів України підготувало відповідні пропозиції щодо оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки та оперативний план першочергових заходів з її реформування.

Оскільки, з метою налагодження діалогу між Урядом та вітчизняною науковою спільнотою Прем'єр-міністр України В. Григорій Григорієв на нараді 26 вересня 2016 року висловив ініціативу щодо ще однієї зустрічі з науковцями, МОН пропонує провести зазначену зустріч у другій половині листопада 2016 року і обговорити на ній розроблені на виконання доручення Прем'єр-міністра України пропозиції.

МОН інформує, що станом на 25 жовтня 2016 року на виконання пункту 2 до МОН офіційно надійшла відповідь від Міністерства фінансів (лист від 06.10.2016 № 31-07020-05-5/28237), у якому Міністерство зазначило, що у разі надходження відповідних пропозицій щодо реформування наукової сфери та розвитку академічної науки візьме участь у їх розгляді в установленому порядку.

Інформація від Міністерства економічного розвитку і торгівлі не надходила.

Додаток:

- 1) Пропозиції щодо оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки на 18 арк.
- 2) Оперативний план реформування вітчизняної науки на 3 арк.

Заступник Міністра

М. В. Стріха

ДЕПАРТАМЕНТ ДОКУМЕНТООБІГУ ТА КОНТРОЛЮ
Цього СЕКРЕТНЕГО МАТУ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
№ 35371/16/1-16 від 07.11.2016
арк. 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№ 1/10-3603 від 25.10.2016

**Пропозиції
щодо оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки**

I. Стан розвитку вітчизняної науки.

На сьогодні основу вітчизняної економіки становлять сировинні та низькотехнологічні галузі, що істотно знижує потенціал розвитку України як конкурентоспроможної держави в довгостроковій перспективі. Результати наукових досліджень і науково-технічних розробок практично не впливають на зростання ВВП України.

Пріоритетним напрямом діяльності Уряду має стати збереження та ефективний розвиток науково-технічного потенціалу країни, що стимулюватиме економічний розвиток держави. Досвід економічно розвинутих країн та країн, що активно інвестують у розвиток власної науки (Бразилія, Китай, В'єтнам, Туреччина та інші) свідчить про нагальну необхідність підтримувати напрями наукових досліджень, які безпосередньо пов'язані з пріоритетами розвитку національної економіки.

Сьогоднішня геополітична ситуація також вимагає від України форсованої підтримки досліджень, які забезпечують обороноспроможність держави.

Забезпечення високої динаміки та якості економічного зростання у довго- та середньостроковій перспективі належить домагатися через впровадження нових технологій та науково-технічне забезпечення інноваційного розвитку за найважливішими державними пріоритетами (енергоефективність, обороноздатність, нові матеріали, авіа- та ракетобудування, ІТ-технології, охорона здоров'я, агротехнології, раціональне природокористування та охорона довкілля тощо).

Причинами зниження науковісності ВВП (у 2016 році цей показник склав 0,3%), зменшення ролі науки та її впливу на науково-технологічний і інноваційний розвиток країни є не лише дефіцит коштів, застаріла матеріально-технічна база наукової сфери, стан кадрового наукового потенціалу, неефективне використання наявних ресурсів, але й неефективна система державного управління у сфері науки, відсутність координації зусиль, що не дає змоги сконцентруватися на конкретних завданнях розвитку національної економіки та обороноздатності держави.

II. Законодавче забезпечення реформування сфери державного управління у науковій сфері.

Протягом 2014-2015 років Верховною Радою України схвалено нові редакції законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про вищу освіту», у яких закладено базові принципи реформування державної сфери наукових досліджень та розробок, а також фінансування науки за рахунок бюджетних коштів, що суттєво змінить систему державного

управління у сфері наукової та науково-технічної діяльності. У процесі імплементації положень цих базових законів має бути сформована нова система організації вітчизняної науки за подальшою оптимальною моделлю.

➤ *Ключові суб'єкти державного регулювання та управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності та їхні повноваження відповідно до чинного законодавства.*

Ключові повноваження Верховної Ради України у сфері наукової і науково-технічної діяльності:

- 1) затверджує основні засади і напрями державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- 2) затверджує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та загальнодержавні програми науково-технічного розвитку України;
- 3) щорічно визначає обсяг фінансування за рахунок державного бюджету на наукову і науково-технічну діяльність у законі України про Державний бюджет України.

Ключові повноваження Кабінету Міністрів України як вищого органу у системі органів виконавчої влади:

- 1) забезпечує реалізацію державної науково-технічної політики, розвиток і зміцнення науково-технічного потенціалу України;
- 2) подає Верховній Раді України пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;
- 3) забезпечує взаємодію центральних органів виконавчої влади з Національної радою України з питань розвитку науки і технологій;
- 4) розглядає рекомендації Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та приймає за ними рішення;
- 5) затверджує порядок формування та використання коштів Національного фонду досліджень України на основі пропозицій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій;
- 6) засновує гранти та премії Кабінету Міністрів України у сфері наукової, науково-технічної й інноваційної діяльності та визначає порядок їх надання;
- 7) забезпечує розроблення і виконання державних цільових наукових і науково-технічних програм.

Ключові повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності (МОН України):

- 1) здійснює керівництво системою державної атестації наукових установ;
- 2) здійснює державну атестацію наукової діяльності вищих навчальних закладів;

- 3) формує тематику державного замовлення на найважливіші науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію, здійснює фінансову підтримку виконання державного замовлення на найважливіші науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію;
- 4) здійснює фінансову підтримку наукової і науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів, що належать до сфери його управління;
- 5) координує міжнародне науково-технічне співробітництво, забезпечує отримання і виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України з питань, що належать до його компетенції;
- 6) координує реалізацію іншими центральними органами виконавчої влади, Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- 7) розробляє спільно з Національною радою України з питань розвитку науки і технологій та Національною академією наук України пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та вносить відповідні пропозиції на розгляд Кабінету Міністрів у встановленому законодавством порядку.

Ключові повноваження інших центральних органів виконавчої влади у сфері наукової і науково-технічної діяльності:

- 1) здійснюють управління у сфері наукової та науково-технічної діяльності відповідних галузей через підвідомчі наукові установи;
- 2) залучають наукові установи та вищі навчальні заклади до розв'язання проблем науково-технічного розвитку, беруть участь у державних цільових наукових та науково-технічних програмах і державному замовленні у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- 3) сприяють розробленню, освоєнню та виробництву сучасної конкурентоспроможної продукції на основі використання нових високоефективних технологій, устаткування, матеріалів, інформаційного забезпечення.

Ключові повноваження Національної академії наук України:

- 1) організує і здійснює фундаментальні та прикладні наукові дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук;
- 2) організує та забезпечує діяльність Міжвідомчої ради з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні;
- 3) готує пропозиції і бере участь у розробленні методики державної атестації наукових установ;
- 4) проводить незалежну оцінку проектів стратегічних, прогнозних та програмних документів щодо науково-технічного та інноваційного розвитку держави, наукову експертизу проектів відповідних законів, державних рішень і програм.

Ключові повноваження Національних галузевих академій наук:

1) координують, організують і проводять дослідження у відповідних галузях науки і техніки, взаємодіють з відповідними органами державної влади з метою виконання завдань, визначених державними пріоритетами у цих галузях;

2) разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової та науково-технічної діяльності, іншими центральними органами виконавчої влади можуть утворювати наукові установи подвійного підпорядкування, а наукові установи національних галузевих академій наук разом з університетами, академіями, інститутами - спільні наукові підрозділи.

Ключові повноваження Національного фонду досліджень України:

1) грантова підтримка фундаментальних та прикладних наукових досліджень незалежно від відомчої ознаки за програмами, орієнтованими на досягнення наукових результатів світового рівня;

2) надання цільових грантів для створення й підтримки дослідницької інфраструктури (ключові лабораторії, дослідницькі університети, національні наукові центри тощо);

3) фінансова підтримка популяризації наукової і науково-технічної діяльності.

➤ *Пропоновані принципові зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.*

1. Уточнення, коригування та деталізація пріоритетних напрямів наукових досліджень, науково-технічних розробок та інноваційної діяльності на період до 2020 року у відповідності до пріоритетних напрямів розвитку національної економіки, потреб забезпечення обороноздатності держави, підтримання суспільної стабільності, із забезпеченням розвитку фундаментальних і прикладних досліджень у межах кожного пріоритетного напряму наукових досліджень.

Уточнення та деталізація пріоритетних тематичних напрямів має здійснюватися одночасно з коригуванням уже затверджених раніше планів науково-дослідних робіт. (У іншому разі, може виникнути питання про нецільове використання бюджетних коштів, витрачених на розробки, які відповідали раніше затвердженим пріоритетним напрямам, але вже не відповідають скоригованим напрямам). Відтак, слід передбачити необхідність завершення розпочатих попередньо НДР із внесенням (у разі необхідності) змін до їхніх робочих планів.

Зазначене сприятиме концентрації державних фінансових ресурсів та уваги науковців на вирішенні найактуальніших наукових, науково - технічних та суспільних завдань, а також проблемних питань, що виникають в умовах тривалого військового конфлікту.

Довідково: чинний перелік пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки до 2020 року включає:

Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави.

Інформаційні та комунікаційні технології.

Енергетика та енергоефективність.

Раціональне природокористування

Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань.

Нові речовини і матеріали

2. Запровадження єдності принципів та стандартів у реалізації оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки (державна атестація наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів).

МОН згідно з законодавством здійснює забезпечення організації та проведення державної атестації наукових установ будь-якої форми власності та підпорядкування, здійснює державну атестацію наукової діяльності вищих навчальних закладів, керівництво системою державної атестації наукових установ та державною атестаційною комісією, утвореною при МОН.

Проведення експертного оцінювання ефективності наукової і науково-технічної діяльності наукової установи здійснюється на основі методики, розробленої з урахуванням пропозицій НАН України та національних галузевих академій наук, рад ректорів вищих навчальних закладів та керівних органів провідних науково-технічних комплексів та схваленої Міжвідомчою радою з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень, що утворюється спільно НАН України і МОН України. Методика має враховувати міжнародний досвід у сфері оцінювання ефективності діяльності наукових установ та специфіку наукової галузі, пов'язаної з діяльністю установи.

Оцінювання здійснюють експертні групи, до складу яких включаються: представники центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать наукові установи;

Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, у віданні яких перебувають наукові установи;

найбільш досвідчені фахівці та вчені, які мають кваліфікацію за відповідними напрямами наукової і науково-технічної діяльності наукових установ та вищих навчальних закладів, та стаж практичної роботи за спеціальністю не менше десяти років.

Склад експертних груп формується з урахуванням пропозицій НАН України, національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать наукові установи.

Проведенню державної атестації може передувати відомче оцінювання ефективності діяльності наукових установ. У разі відповідності критеріїв та методики такого оцінювання критеріям державної атестації, що підтверджується висновком МОН, результати оцінювання можуть бути враховані при підготовці експертного висновку.

Експертна комісія готове експертний висновок про результати державної атестації наукових установ та подає його на затвердження до Міжвідомчої

ради з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень та МОН для прийняття рішення в установленому порядку.

За результатами державної атестації наукових установ головні розпорядники бюджетних коштів на підставі рекомендацій Міжвідомчої ради з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, прийматимуть адміністративні рішення щодо установ, які знаходяться у сфері їх управління.

Експертні висновки щодо ефективності наукової діяльності вищих навчальних закладів, державну атестацію яких здійснює МОН, також, подаються на розгляд Міжвідомчої ради з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, яка надає МОН відповідні рекомендації щодо затвердження результатів державної атестації.

Це сприятиме вирішенню проблеми, яка існує сьогодні, щодо формування єдиної для всіх прозорої та об'єктивної системи державної атестації наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів шляхом оцінювання ефективності їх діяльності за напрямами, приведення базового бюджетного фінансування державних наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів у відповідність до результатів державної атестації.

Довідково: з прийняттям проекту акту передбачається у 2017 році першочергово розпочати проведення атестації наукових установ, щодо яких закінчується термін дії попередньої атестації. Атестацію всіх наукових установ передбачається здійснити протягом наступних трьох років.

3. Системність процесів утворення, реорганізації та ліквідації державних наукових установ, у тому числі, державних наукових установ (організацій, підприємств).

Рішення про утворення, реорганізацію, ліквідацію державних наукових установ (за виключенням установ НАН України та національних галузевих академій, рішення щодо яких приймається з урахуванням норм Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу»), підприємств, організацій, приймається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у відповідній сфері.

Новація полягатиме в тому, що рішення про утворення державних наукових установ (підприємств, організацій), реорганізацію (ліквідацію) державних наукових установ (підприємств, організацій) базуватиметься на висновках Міжвідомчої ради з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, ухвалених за результатами атестації та аналізу вжитих головними розпорядниками коштів заходів.

У разі необхідності Міжвідомча рада з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні вносить також рекомендації НАН України та національним галузевим академіям щодо утворення, реорганізації, ліквідації підпорядкованих їм наукових установ.

4. Оцінювання ефективності використання бюджетних коштів.

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій заслуховує та оцінює звіти центральних органів виконавчої влади, Національного фонду досліджень України, НАН України, національних галузевих академій наук та інших головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову та науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, про стан використання коштів на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати, і вносить пропозиції за результатами їх розгляду.

Зокрема, Національна рада надаватиме Кабінетові Міністрів України рекомендації щодо формування державного бюджету в частині визначення загальних обсягів фінансування наукової і науково-технічної діяльності та його розподілу між базовим та конкурсним фінансуванням наукових досліджень, а також у частині визначення структури розподілу між напрямами грантової підтримки Національного фонду досліджень України.

5. Державні цільові програми за пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки та державне замовлення на розроблення новітніх технологій.

У рамках пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки реалізація пріоритетних науково-технічних задач загальнодержавного значення має виконуватись через систему державних цільових наукових та науково-технічних програм. Наприклад, космічні, морські, антарктичні, медичні дослідження, науково-технічне забезпечення агропромислового, військово-промислового комплексу тощо.

6. Національна академія наук України

Стратегічні напрями реформування НАН України визначені Концепцією розвитку НАН України на 2014-2023 роки. Серед них:

активізація роботи з наукового забезпечення вирішення найважливіших державних проблем;

посилення науково-експертної та інноваційної діяльності, шляхом налагодженню більш тісного співробітництва з галузевими міністерствами і відомствами, великими фінансово-промисловими і виробничими структурами;

підвищення ефективності наукових і науково-технічних розробок, широке запровадження програмно-цільових та конкурсних зasad в організації наукових досліджень.

Досягнення стратегічних завдань буде забезпечуватися за рахунок:

- оптимізації мережі наукових установ НАН України на основі результатів об'єктивного оцінювання отриманих ними наукових результатів;
- запровадження нових підходів до оцінювання ефективності діяльності наукових установ згідно з критеріями, що використовуються у світовій практиці, що дозволить визначити подальшу долю кожної наукової установи і в разі позитивної оцінки визначити обсяги її подальшого фінансування та стратегію розвитку;

- подальшої концентрації наукових та фінансових ресурсів на законодавчо визначених пріоритетних наукових і науково-технічних напрямах, забезпечення випереджаючого розвитку науково-технічних робіт з проблем оборони і безпеки держави, енергетики та енергоефективності, медицини та охорони здоров'я, інформаційних технологій, авіа- та ракетобудування, агропромислового комплексу, добування та переробки корисних копалин, раціонального природокористування та збереження навколошнього середовища;
 - налагодження ефективного зв'язку з виробничим сектором, в тому числі шляхом участі в розробці стратегії промислової політики України та діяльності нині створюваного Національного комітету з розвитку промисловості;
 - посилення інтеграції науки і освіти (зокрема, шляхом створення Київського академічного університету, що передбачено спільним рішенням Колегії МОН та Президії НАН України, розбудови наявних та створення нових центрів колективного користування новітнім обладнання, у тому числі спільних з провідними університетами);
 - розширення зв'язків НАН України із зарубіжними науковими центрами і організаціями, у тому числі у рамках програм Європейського Союзу, зокрема, програм «Горизонт-2020» і «Євратом».
- Довідково: передумови для цього значною мірою вже створено, зокрема підписанням угоди про співпрацю між НАН України та Генеральним директоратом Об'єднаний дослідницький центр (JRC), угодою про асоційоване членство України в дослідницькій та тренувальній програмі Євроатому, започаткуванням співробітництва з Європейським інститутом інновацій і технологій.
- активного залучення академії до формування пропозицій щодо участі України в Стратегії розумних спеціалізацій Євросоюзу та ініціювання нових інноваційних платформ для реалізації таких пропозицій;
 - ефективної комерціалізації науково-технічних розробок, функціонування дієвої системи трансферу технологій.

7.Національні галузеві академії наук.

7.1. Національна академія медичних наук України

Головні напрями реформування НАМН України визначені в концепції розвитку НАМН України на 2016 -2021 рр. Вони, зокрема, передбачають:

Зосередження наукових і фінансових ресурсів на вирішенні найбільш актуальних проблем медичної науки і охорони здоров'я, підвищенні ефективності фундаментальних та прикладних досліджень з найважливіших проблем медицини з метою поліпшення здоров'я та подовження життя населення, зосередивши увагу на розробці методів підтримки здоров'я матері та дитини, вивчені несприятливої дії на людину факторів навколошнього середовища та умов праці, віддалених медичних та радіобіологічних наслідків аварії на ЧАЕС, розробці нових ефективних методів діагностики, лікування і профілактики найбільш поширених захворювань, зокрема захворювань серцево-судинної системи, злюкісних пухлин, цукрового діабету, інфекційних

захворювань (грипу, вірусних гепатитів, ВІЛ/СНІД, туберкульозу), розробці нових вітчизняних фармакологічних препаратів;

Посилення експертної та інноваційної діяльності шляхом більш активної участі у формуванні та реалізації державних цільових програм в галузі медицини, розробці проектів законів, інших нормативних актів, більш активної взаємодії з Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством освіти і науки України, Національною та галузевими академіями наук України, органами місцевого самоврядування;

Посилення інтеграції вітчизняної медичної науки у світовий науковий простір шляхом розширення участі наукових установ і вчених НАМН у міжнародному науковому співробітництві, розвитку співпраці на основі угод НАМН та її наукових установ із зарубіжними науковими товариствами і установами, делегуванні представників академії до міжнародних наукових рад, комісій та інших міжнародних консультативних органів, активної участі в програмі «Горизонт 2020»;

Здійснення оптимізації мережі наукових установ НАМН України за результатами їх державної атестації і оцінки ефективності їх діяльності;

Посилення інтеграції наукової і освітньої діяльності;

Посилення взаємодії з МОЗ з метою формування організаційних основ більш широкого надання населенню України високоспеціалізованої медичної допомоги, в тому числі допомоги постраждалим внаслідок бойових дій в зоні АТО.

Тому, у найближчий час планується зосередити зусилля вчених НАМН України на виконанні наукових досліджень, спрямованих на:

вивчення:

механізмів розвитку основних серцево-судинних захворювань (атеросклероз, гіпертонічна хвороба, інфаркт міокарда, інсульт, вроджені і набути вади серця, порушення серцевого ритму), розробку і удосконалення методів їх діагностики, лікування і профілактики;

особливостей розвитку і клінічних проявів зложісних пухлин в різних органах людини і розробка нових методів їх діагностики і лікування;

причин виникнення і механізмів розвитку цукрового діабету, розробка нових методів діагностики і лікування різних типів цукрового діабету та його ускладнень;

механізмів розвитку і клінічних проявів найбільш поширених в Україні інфекційних захворювань (грипу, вірусних гепатитів, ВІЛ/СНІД, туберкульозу, інфекцій, що передаються статевим шляхом), розробка методів їх специфічної діагностики, профілактики і лікування (створення вакцин, сироваток, ТЕСТ-систем);

несприятливої дії на людину факторів навколошнього середовища та умов праці, розробка нормативних документів, що мають регламентувати їх дію га організм;

віддалених медичних та радіобіологічних наслідків аварії на ЧАЕС; *розробку:*

методів підтримки здоров'я матері та дитини від народження до 18 років, розробка методів діагностики внутрішньоутробних вад розвитку і методів їх хірургічної корекції;

нових вітчизняних фармакологічних препаратів.

Діяльність НАМН України спрямовується на посилення обороноздатності нашої держави, а саме:

створено лікувальну базу, яка включає 500 ліжок для надання високоспеціалізованої медичної допомоги пораненим внаслідок бойових дій в зоні АТО;

планується здійснення наукових досліджень, спрямованих на розробку ефективних методів лікування та реабілітації постраждалих в зоні бойових дій.

Довідково: на сьогоднішній день, проліковано 2 093 та проконсультовано 4 488 постраждалих в зоні АТО.

7.2. Національна академія аграрних наук України

Одними із пріоритетних напрямів наукових досліджень НААН України є:

забезпечення продовольчої та біологічної безпеки держави, її імпортонезалежності;

розширення експортного потенціалу аграрного сектору, у тому числі, у сфері біотехнологічних методів і засобів репродукції сільськогосподарських тварин;

впровадження методів біотехнології у селекційні процеси сільськогосподарських культур;

застосування молекулярно-генетичних методів діагностики якості та безпечності харчової продукції, контролю основних особливо небезпечних та зооантропонозних захворювань тварин;

розвитку біоенергетики і застосування альтернативних видів палива;

дистанційного моніторингу агроресурсів, створення та застосування наноматеріалів і нанотехнологій, адаптація агротехнологій до змін кліматичних умов.

Досягнення стратегічних цілей можливе за рахунок:

- переходу до фінансування науково-технічних розробок переважно за системою ключових показників ефективності KPI (Key Performance Indicators) і результатами проведення відкритих конкурсів інноваційних проектів;

- проведення незалежного аудиту наукових досліджень і аудиту ефективності використання активів наукових установ аграрної науки із залученням науковців України і інших країн, представників професійних виробничих об'єднань та провідних аудиторських компаній з метою визначення оптимальної кількості та розміру активів, необхідних для потреб наукової діяльності та подальшого розвитку аграрної науки;

- формування в системі аграрної науки кластерних дослідницьких і науково-виробничих центрів, науково-виробничих об'єднань і наукових парків, інших наукових та науково-виробничих інституцій на основі державної

та приватної власності та поліпшення взаємодії між науковими установами та агробізнесом;

- формування інноваційного фонду розвитку аграрної науки;
- удосконалення системи впровадження у виробництво наукових розробок та сприяння поширення інновацій, зокрема, через систему дорадництва шляхом удосконалення діяльності консультативних дорадчих служб, консалтингових центрів на базі науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладів (філій, центрів тощо) у регіонах;
- сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву в сфері аграрних наук та заохочення до створення спільніх дослідницьких та освітніх програм із закордонними партнерами, зокрема, в європейській дослідницькій зоні;
- розширення програм надання грантів молодим ученим і викладачам для проведення досліджень та створення соціально-економічних умов для залучення молоді до наукових досліджень;
- удосконалення систем стажування наукових і науково-педагогічних працівників за принципом безперервного навчання «освіта протягом життя» в тому числі на міжнародному рівні;
- запровадження ІТ-моделі управлінського обліку та контролю за діяльністю експериментальної бази НААН шляхом створення інтегрованої мережі, підвищення кваліфікації обліково-фінансових кадрів, запровадження оперативного менеджменту, аналізу та контролю.

7.3. Національна академія педагогічних наук України

Діяльність НАПН України спрямована на розвиток національної системи освіти, її всеобще наукове супроводження і дослідницьку роботу в галузі наук про освіту, педагогіку і психологію та поглиблення інтеграції національного освітнього та наукового просторів в європейські та світові освітні і дослідницькі простори.

НАПН України є провідною науковою експертною організацією у сфері освіти, основними завданнями якої є:

- проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок у галузі освіти, педагогіки і психології, зокрема, дошкільної освіти; загальної середньої освіти; позашкільної освіти; освіти дітей з особливими потребами; професійної освіти; вищої освіти; виховання активних і відповідальних громадян-патріотів; підготовки педагогічних та науково-педагогічні працівників та післядипломної педагогічної освіти; освіти дорослих; психологічного супроводу системи освіти; інформатизації освіти; економіки освіти, бібліотечно-інформаційного забезпечення освіти; громадської думки щодо стану і розвитку освіти;

- проведення незалежної наукової експертизи проектів прогнозних документів (доктрин, концепцій, стратегій тощо), освітніх інновацій та навчальної літератури, а також розроблення пропозицій щодо засад освітньої політики, прогнозів, інформаційно-аналітичних матеріалів, пропозицій, рекомендацій щодо гуманітарного розвитку держави та вдосконалення

освітньої сфери, за дорученням Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України провадження наукової експертизи проектів законів, державних рішень і програм;

– участь у розробці методів навчання, стандартів освіти, типових навчальних програм, підручників відповідно до спеціальних законів;

– проведення організаційних, координаційних та науково-методичних заходів щодо забезпечення практичної психології в освіті та соціальної педагогіки;

– здійснення психологічної експертизи стандартів освіти, типових освітніх програм, підручників, методичних матеріалів тощо відповідно до спеціальних законів;

– здійснення соціологічних досліджень суспільного сприйняття реформ в освіті;

– провадження освітньої діяльності з підготовки і підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників освіти, пов'язаної зі здійсненням реформ в освіті та інше.

Стратегією розвитку НАПН України на 2016-2022 роки визначено підвищення суспільної ролі та збільшення внеску НАПН України у розвиток національної освітньої системи, у підготовку керівних, наукових, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти та забезпечення випереджувального розвитку наук про освіту, педагогіки і психології відповідно до соціальних викликів і розвитку освітньо-наукової сфери.

Основна діяльність вчених НАПН України буде спрямована:

– у загальній середній освіті – розроблення освітніх програм та підготовка нових підручників, навчальних посібників у контексті переходу до нової 12-річної школи на принципах дитиноцентризму та компетентнісного підходу, застосування інформаційних технологій тощо;

– реалізація концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та відповідних заходів, що покладено в основу Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр., затвердженої Указом Президента України;

– підготовка підручників, навчальних посібників, корекційних програм початкової та основної ланок загальноосвітньої спеціальної школи для дітей з особливими потребами;

– підготовка державних стандартів, підручників та навчальних посібників (включаючи електронні) для професійно-технічної освіти;

– обґрунтування оптимізації мережі професійної і вищої освіти шляхом створення укрупнених багатопрофільних професійних ліцеїв, багатопрофільних і багаторівневих професійних коледжів, а також регіональних університетів із статусом національних;

– розроблення стандартів вищої освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266;

– розроблення методик і технологій та здійснення психологічної реабілітації дітей і дорослих, постраждалих від військових дій в зоні АТО.

7.4. Національна академія правових наук України

Пріоритетні напрями розвитку правової науки визначені у Стратегії діяльності НАПрН України на 2016-2020 роки, серед яких:

- активізація проведення фундаментальних та прикладних досліджень щодо розроблення правових механізмів забезпечення захисту прав і свобод людини, формування національної правової системи України та її адаптації до європейського права, забезпечення державного будівництва та розвитку політичної системи, організації територіальної влади та місцевого самоврядування, поглиблення зasad функціонування громадянського суспільства, правового забезпечення інноваційного розвитку, захисту прав інтелектуальної власності, боротьби зі злочинністю;
- підвищення ролі НАПрН України у науковому забезпеченні конституційної реформи та децентралізації системи державного управління в Україні, законотворчій діяльності Верховної Ради України, Президента та його адміністрації, Кабінету Міністрів України, проведенні наукових експертиз законопроектів, розробці складових електронного парламенту, створенні єдиної системи нормативно-правової інформації державних органів та органів місцевого самоврядування;
- забезпечення широкої співпраці з Конституційним Судом України, Верховним Судом України, вищими спеціалізованими судами України та Генеральною прокуратурою України;
- поширення практики підготовки й подання на розгляд центральних органів виконавчої влади експертно-аналітичних та моніторингових доповідей за напрямами забезпечення верховенства права та адаптації законодавства України до нормативно-правових актів ЄС;
- створення ефективної інфраструктури розвитку міжнародного співробітництва та партнерства у науковій сфері з інститутами та університетами країн Вишеградської групи (Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина) та інших держав, підготовка та підписання меморандуму про співробітництво;
- підготовка проектів та подання аплікацій на участь у різноманітних грантових програмах та розвитку наукової діяльності, використання зв'язків з провідними європейськими інституціями для забезпечення залучення НАПрН України у якості партнера для участі у програмі «Горизонт 2020»;
- підвищення наукової активності науковців НАПрН України, посилення їх публікаційної діяльності, видання Великої української енциклопедії у 20-ти томах;
- зміцнення інтеграції науки і освіти, забезпечення заснування вищих навчальних закладів, подального відкриття науково освітніх центрів, спільних магістерських програм, у тому числі, з подвійним дипломуванням з провідними університетами Європи та світу;

- сприяння підвищенню соціального статусу вченого, відновлення мотиваційних стимулів до наукової праці.

7.5. Національна академія мистецтв України

Стратегічні напрями реформування НАМ України спрямовано на:

- активізацію фундаментальних та прикладних науково-теоретичних досліджень з питань художньої творчості, історії і теорії українського мистецтва, художньої критики, мистецької освіти та естетичного виховання;
- вивчення та узагальнення наукового і творчого досвіду діячів вітчизняної та світової культури, популяризацію наукових знань і творчих здобутків світового та національного мистецтва;
- пошук ефективних шляхів відродження і збагачення національних традицій у художній культурі, сприяння розвиткові мистецьких шкіл та новітніх напрямів творчої діяльності.

Досягнення стратегічних цілей буде забезпечуватись за рахунок:

- визначення сучасних пріоритетних напрямів та новітніх форм наукових досліджень, залучення наукових і творчих працівників до виконання державних та міжнародних програм розвитку художньої культури;
- координації мистецтвознавчих досліджень у НАМ, НАН і вищих навчальних закладах з метою розроблення пропозицій щодо подальшого формування державної політики у сфері культури і мистецтва;
- підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в галузі культури і мистецтва та їх атестації;
- подальшого удосконалення механізмів фінансового забезпечення галузі;
- розширення зв'язків з вітчизняними та міжнародними організаціями, закладами та установами культури і мистецтва, реалізації спільних гуманітарно-творчих програм.

8. Дослідницькі університети.

У відповідності до реалізації положень закону «Про вищу освіту» пропонується здійснити заходи для надання на конкурсних критеріальних засадах статусу дослідницьких окремим національним вищим навчальним закладам, що забезпечить проривний розвиток держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій.

Забезпечити для дослідницьких університетів, яким цей статус буде надано Кабінетом Міністрів України за результатами конкурсу щодо відповідності їх наукових показників встановленим критеріям, можливість здобуття масштабних довготривалих (до 7 років) грантів для забезпечення програм дослідження в пріоритетних галузях. Такі гранти надаватимуться на конкурсній основі Національним фондом досліджень і включатимуть, зокрема, кошти на придбання необхідного лабораторного обладнання, матеріалів, і забезпечення необхідного рівня грантового фінансування зазначених програм досліджень.

ІІІ. Фінансове забезпечення реалізації оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки у 2017-2018 роках.

3.1. Відповідно до статті 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» держава забезпечує бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України.

Довідково: рівень фінансування науки в 2016 році становив 0,3% ВВП. Для того щоб виконати норму Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» до 2020 року приріст фінансування наукової сфери має становити 0,35% ВВП щорічно.

Частина фінансування, що за рішенням Національної ради України з питань розвитку науки і технологій спрямовується на конкурсне фінансування проектів через Національний фонд досліджень України, щорічно збільшується.

3.2. Фінансування розпорядників бюджетних коштів на науку у 2017 р. та їх потреба

№	Назва головного розпорядника коштів	Проект Державного бюджету України на 2017 рік, (млн. грн)	Мінімальна потреба, (млн. грн)	Відсоток до потреби, (%)	Відхилення (млн. грн)
1	НАНУ	2 270,3	2 898,5	78,3	- 628,2
2	Національна академія педагогічних наук	141,3	151,2	93,4	- 9,9
3	Національна академія медичних наук	1 236,6	1 560,2	79,3	- 323,6
4	Національна академія мистецтв	18,2	26,2	69,5	- 8
5	Національна академія правових наук	26,5	50,0	53,0	- 23,5
6	Національна академія аграрних наук	336,1	652,5	51,5	- 316,4
РАЗОМ		4 029,0	5 338,6	75,5	- 1 309,6

За оперативною інформацією:

Мінімальна потреба НАН України в додаткових до запланованих проектом Закону України «Про Державний бюджет на 2017 рік» бюджетних показників, яка становить 628,2 млн. гривень, обумовлена необхідністю передбачити видатки на оплату праці та комунальних послуг в наукових установах НАН України, виходячи з бюджетних призначень 2016 року з урахуванням прогнозного рівня інфляції.

НАМН України необхідно додатково 104,4 млн. гривень на оплату праці наукових працівників, які виконують фундаментальні дослідження та прикладні розробки, та 219,2 млн. гривень на оплату праці, виплату надбавок та доплат обов'язкового характеру працівникам клінічних підрозділів наукових установ Академії та забезпечення видатків на комунальні платежі.

НАПН України потрібно додатково 9,9 млн. гривень для розробки (створення) нових державних стандартів, програм, методик, підручників та методичних посібників при реформування шкільної освіти – перехід на 12-річний термін навчання в загальноосвітніх школах України, у тому числі, і інклюзивну освіту та створення відкритого комп’ютерно – орієнтованого шкільного навчального середовища.

НААН України необхідно додатково 316,4 млн. гривень, зокрема на науково-організаційну діяльність Академії, витрати на довічні виплати, фундаментальні, прикладні дослідження та підготовку наукових кадрів; селекцію в тваринництві, птахівництві та рослинництві; утримання біосферного заповідника "Асканія-Нова".

НАМ України необхідно додатково 8,0 млн. гривень на оплату праці і нарахування на заробітну плату, стипендій аспірантам, оплату послуг, крім комунальних, капітальні видатки.

Збільшенні фінансування для НАПрН України на 23,5 млн. гривень необхідно для виконання вимог чинного законодавства щодо оплати праці наукових співробітників з урахуванням підвищення соціальних стандартів та завершення в повному обсязі розпочатих у попередні роки досліджень з розробки змін до законодавства України, необхідних для реалізації судової реформи, передбаченої прийняттям Верховною Радою України змінами до Конституції України; проведення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування в умовах інтеграції України у світовий простір, що особливо актуально в умовах розпочатої проти України «гібридної війни» та багатьох інших необхідних для держави законопроектів.

3.3. Фінансування вищих навчальних закладів у 2017 році та їх потреба

Граничні видатки на наукові і науково-технічні дослідження вищих навчальних закладів (фундаментальні та прикладні дослідження; науково-технічні розробки) відповідно до проекту Державного бюджету на 2017 рік становлять у розмірі 424,800 млн. гривень.

Потреба у додатковому фінансуванні по КПКВК 2201040 "Дослідження, наукові та науково-технічні розробки виконання робіт за державними цільовими програмами та державним замовленням, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка преси, розвитку наукової інфраструктури, наукових об'єктів" становить 89,5 млн. гривень.

Довідково: зазначений обсяг коштів буде спрямовано на створення сучасної матеріально-технічної бази наукових досліджень та розробок, збереження науково-освітнього потенціалу у навчальних закладах та наукових установах, що підтримано Рішенням Комітету з питань науки і освіти "Про проект Закону України "Про Державний бюджет України на 2017 рік".

3.4. Потреба фінансування Державного фонду фундаментальних досліджень та Національного фонду досліджень у 2016-2018 роках

2016 р. (ДФФД млн. грн.)	2017 рік (ДФФД млн. грн.)	2018 (млн. грн.)
20,0	100,0	250,0

При цьому, зі створенням Національного фонду дослідень, у середньостроковий період, пропонується зосередити його зусилля на фінансуванні на грантовій основі:

ключових елементів дослідницької інфраструктури (дослідницьких університетів, національних наукових центрів, ключових лабораторій) шляхом надання на конкурсній основі великих довгострокових (до 7 років) грантів, які передбачатимуть, у тому числі, кошти на закупівлю лабораторного обладнання;

фундаментальних досліджень найвищого рівня (у тому числі в сфері соціогуманітарних наук);

стажування українських науковців за кордоном у провідних університетах, дослідницьких центрах тощо;

заходів з популяризації науки.

Пропонується за рахунок стабільного збільшення фінансування науки через Національний фонд дослідень при забезпеченні стабільних показників базового фінансування досліджень у НАН України, національних галузевих академіях наук, конкурсного та базового фінансування досліджень в університетах МОН України досягнути наприкінці 5-річного періоду співвідношення базового і конкурсного фінансування науки 60:40, що відповідає показникам провідних держав ЄС.

IV. Побудова національної інноваційної системи.

Забезпечення достатнього рівня впливу науки на розвиток національної економіки можна лише на базі створення ефективної інноваційної системи.

Як першочерговий крок, пропонується розширення функцій створюваної Національної ради з питань розвитку науки і технологій на інноваційну сферу (підставу для цього дає п.13 ч.7 ст.20 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»), зокрема, поклавши на неї підготовку пропозицій Уряду щодо:

поліпшення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та підтримки їх реалізації;

розробки і реалізації державних і галузевих інноваційних програм;

розвитку сучасної інноваційної інфраструктури та її підтримки, зокрема, шляхом відновлення роботи Національного інноваційного фонду.

Відтак, Рада повинна стати найдієвішим суб'єктом вироблення нового законодавства в інноваційній сфері.

V. Використання потенціалу міжнародного науково-технічного співробітництва.

Україна повинна повною мірою використати потенціал, який надає їй асоційована участь у програмах ЄС «Горизонт-2020» і «Євратом», програмі НАТО «Партнерство заради миру і безпеки», європейській дослідницькій на-

інноваційній програмі «ЕУРЕКА», проектах Українського науково-технологічного центру.

У зв'язку з цим, додатковою функцією Адміністративного комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій пропонується визначити координацію дій органів влади, НАН України, національних галузевих академій у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва.

Оперативний план першочергових заходів з реформування вітчизняної науки

Реформування наукової та інноваційної сфер повинно бути спрямоване, насамперед, на підвищення ефективності наукової діяльності за рахунок досягнення високого рівня наукових досліджень, ефективної комерціалізації науково-технічних (експериментальних) розробок, функціонування дієвої системи трансферу технологій.

Розроблення оперативного плану реформування вітчизняної науки має бути узгоджене з нормами Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та ґрунтуватися на об'єктивних вимогах поточного моменту.

Насамперед, необхідними є подальша концентрація наукових та фінансових ресурсів на законодавчо визначених пріоритетних напрямах розвитку науки і техніки, забезпечення випереджаючого розвитку науково-технічних робіт з проблем оборони і безпеки держави, енергетики та енергоефективності, медицини та охорони здоров'я, інформаційних технологій, авіа- та ракетобудування, агропромислового комплексу, добування та переробки корисних копалин, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища.

Оперативний план повинен включати подальші заходи:

Презентація та обговорення результатів і рекомендацій Зовнішнього незалежного аудиту науково-інноваційної системи України, здійсненого європейськими експертами з використанням політичних інструментів програми ЄС «Горизонт-2020».

Грудень 2016

Затвердження Положення про Національну раду з питань розвитку науки і технологій, визначення та затвердження персонального складу Наукового і Адміністративного комітетів Національної ради з питань розвитку науки і технологій, початок роботи Національної ради з питань розвитку науки і технологій.

Березень 2017

Заслуховування та оцінювання Національною радою з питань розвитку науки і технологій звітів центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та інших головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову та науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, про стан використання коштів на наукову та науково-технічну

діяльність та отримані результати, ухвалення рішень за цими звітами з метою врахування при підготовці проекту Державного бюджету України на 2018 рік.

Липень 2017

Затвердження Положення про Національний фонд досліджень України, персонального складу його наукової ради, визначення пріоритетів його грантової підтримки у рамках встановлених Законом напрямків роботи Фонду, початок роботи Фонду.

Січень 2018

Затвердження Кабінетом Міністрів України Положення про порядок державної атестації наукових установ, Положення про порядок державної атестації наукової діяльності вищих навчальних закладів, Положення про Міжвідомчу раду з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень.

Березень 2017

Формування персонального складу Міжвідомчої ради з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень при НАН України і МОН України, затвердження Радою методики оцінювання наукових установ.

Травень 2017

Проведення державної атестації наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів, ухвалення рішень за результатами атестації, оптимізація мережі наукових установ та структури наукових підрозділів ВНЗ на підставі результатів атестації.

Червень 2017 – червень 2020

Затвердження Кабінетом Міністрів України розроблених НАЗЯВО з урахуванням пропозицій Національної ради з питань розвитку науки і технологій критеріїв для отримання вищими навчальними закладами статусу дослідницьких. Проведення НАЗЯВО конкурсу на отримання ВНЗ статусу дослідницьких. Надання Кабінетом Міністрів статусу дослідницьких окремим національним ВНЗ на підставі результатів конкурсу.

Листопад 2017

Затвердження науковою радою Національного фонду досліджень умов конкурсу на отримання дослідницькими ВНЗ довгострокових (до 7 років) гранів для підтримки програм розвитку досліджень за пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки. Проведення такого конкурсу, визначення його переможців і початок фінансування зазначених програм.

Травень 2018

Здійснення заходів з інтеграції університетської та академічної науки. Початок повноцінної роботи Київського академічного університету як установи подвійного підпорядкування НАН України і МОН України.

Створення центрів колективного користування найважливішим лабораторним обладнанням.

Створення науково-навчальних центрів подвійного підпорядкування НАН України і МОН України за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

Створення Державних ключових лабораторій як ключових елементів дослідницької інфраструктури, які сприяють інтеграції університетської та академічної науки з метою одержання проривних результатів на пріоритетних напрямках. Початок фінансування Державних ключових лабораторій через гранти Національного фонду досліджень.

Вересень 2018

Внесення законодавчих змін з метою розширення функцій Національної ради з питань розвитку науки і технологій на інноваційну сферу, зокрема, з покладанням на неї функцій підготовки пропозицій Уряду щодо:

поліпшення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та підтримки їх реалізації;

розробки і реалізації державних і галузевих інноваційних програм.

Вересень 2017

Проведення оцінки наукового, науково-технічного та інноваційного потенціалу України на основі використання традиційних статистичних даних, даних науково-технічного та інноваційного обстеження та спеціалізованих обстежень найбільш перспективних для України секторів економіки. Уточнення на цій основі пріоритетів розвитку науки і техніки, інноваційної діяльності та розробки заходів з розвитку національної інноваційної системи.

Вересень 2017

Ухвалення змін до законодавства з метою сприяння інноваційній діяльності, трансферу технологій. Здійснення заходів щодо розвитку сучасної інноваційної інфраструктури та її підтримки, зокрема, шляхом відновлення роботи Національного інноваційного фонду.

Січень 2018

Поетапне збільшення обсягів бюджетного та позабюджетного фінансування наукової сфери щорічно протягом 2017-2020 років з метою реалізації вимог статті 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Грудень 2019

